

ULKOMAISEN KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA GRANSKNING AV UTLANDSK LITTERATUR

Toimittaja — Redaktör: Henrik Schauman

CIVIBUS ET REI PUBLICAE. *Festschrift till Georg Andréén på sjuttioårsdagen 10 december 1960*. Uppsala 1960. 548 s. (Asta academiae regiae scientiarum Upsaliensis 8.)

Yllämainittu Göteborgin yliopiston entiselle valtio-opin professorille omistettu juhla-julkaisu sisältää useita mielenkiintoisia artikkeleita. Näiden joukossa on myös yhden suomalaisen, professori Sven Lindmanin kirjoitus »Pouvoir neutre», jossa hän esittää eräitä huomioita Suomen presidentin mahdollisuuksista toimia parlamentarisen järjestelmämme puitteissa puolueettomana voimana Benjamin Constantin hahmottelemassa hengessä. Julkaisun muista artikkeleista voidaan tässä mainita Jean Braconnierin aatepoliittinen esitys valtion ja yksilön välisistä suhteista, Carl Arvid Hesslerin kirjoitus John Stuart Millistä ja uskonnonvapaudesta, Olle Nymannin Länsi-Saksan liittoneuvostosta, Jörgen Westerståhlen erittäin mielenkiintoinen esitys päivälehdistön sisällön mittaamisen merkityksestä ja Brita Skottsberg Åhmanin selostus Yhdistyneiden Kansakuntien toiminnasta siirtomaiden valvojana järjestön huoltohallintoneuvoston puitteissa. — H. S.

DIPLOMATIE UNSERER ZEIT. *La diplomatie contemporaine. Contemporary Diplomacy*. Beiträge aus dem Internationalen Diplomatien-Seminar Klessheim. Herausgegeben von Karl Braunias und Gerald Stourzh. Verlag Styria, Graz 1959. 330 s.

Itävallalla on vanhat perinteet diplomaattien koulutuksessa kuuluisan »Konsularakademiansa» ansiosta. Sodan päätyttyä ei akatemiaa ole vielä saatu toimimaan, mutta sen sijaan on ruvettu pitämään erityisiä kesäseminaareja Salzburgissa. Yllämainittu Itävallan ulkopoliittisen yhdistyksen (Österreichische Gesellschaft für Aussenpolitik und Internationale Beziehungen) julkaisema teos sisältää alkukielellä vuonna 1958 tuossa seminaarissa esitetyt luennot. Luennoitsijoina oli poikkeuksellisen arvovaltaisia asiantuntijoita eri maista kuten J. R. von Salis, Pietro Quaroni, Wladimir d'Ormesson, Mme Lakshmi Pandit, Leopold Figl ja Bruno Kreisky.

Teos jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäisessä käsitellään diplomatiata yleisessä mielessä, sen suhdetta historiaan ja talouselämään sekä konferenssidiplomatiata. Toisessa osassa, joka on teoksen laajin, selvitetään diplomaattien valintaperusteita, tehtäviä ja toimintaperiaatteita eri maissa. Samassa osassa käsitellään myös kansainvälisten jär-

jestöjen virkamiesten työtä sekä naista diplomaattina. Kolmas osa koostuu kolmesta itävaltalaisen pitämästä luennosta: Figl, »Die Diplomatie der Neutralität», Gschnitzer, »Juristisches und politisches Denken» ja Kreisky, »Demokratie und Diplomatie». Nämä ovatkin suomalaisten kannalta teoksen mielenkiintoisimmat.

Kokonaisuudessaan teos on lukemisen arvoinen. Erityisesti se sopii diplomaateille, joille luonteenomainen kielenkäyttö heijastuu usein näiden luentojen sisällöstä. — R. H.

SVERRE HARTMANN: *Fører uten folk. Quisling som politisk og psykologisk problem*. Tiden Norsk Forlag, Oslo 1959. 318 s.

Lakimies ja yhteiskuntahistorioitsija Sverre Hartmann kertoo tutkimuksessaan »Fører uten folk» erittäin kiinnostavasti ja mukaansatempaavasti Vidkun Quislingin merkittävästä poliittisesta hahmosta. Viisitoista vuotta on jo vierähtänyt siitä, kun Norjan äärimmäisen oikeiston (Nasjonal Samling) sodanaikainen 'johtaja' vastasi tuomioistuimen edessä rikkomuksistaan perustuslakia ja järjestettyä yhteiskuntaa vastaan. Vasta nyt on norjalaisen pappisperheen vesan vellusta »syrjitetystä» koululaisesta maansa petturiksi valaistu sekä historiallisesti että psykologisesti kestävältä pohjalta.

Kirjan keskeisin osa kertoo Quislingin toiminnasta puolustusministerinä sodan aattovuosina, ja lähdeaineistona on käytetty paljon mm. silloisen oikeusministerin muistiinpanoja. Esitys valaisee melko kiitettävällä, ehkä aika ajoin hivenen kärjistetyllä tavalla Telemarkin kasvatin tuhoisaa panosta aikansa historiassa. Sverre Hartmann on yleisesti ottaen luotettava ja tunnollinen tutkija, mutta psykologisella sektorilla hän nähdäkseni on kuitenkin syyllistynyt »taustatekijään» yliarvostamiseen. Hän asettaa mielestäni nuoren Vidkunin koulukokemuksille liian painavan »kertoimen» luonteen muokkaajana, joskin hänen yleiskäsityksensä »Quisling hadde konstruert livet og dets forløp på forhånd, funnet ut hvilken rollen menneskene skulle spille. Når virkeligheten ikke stemte med hans oppfatning og forestilling, ble han fornaermet, fødte det som om menneskene hadde forrådt ham» lienee aivan oikea.

Quislinghan itse todistaa Hartmannin tulkinnan paikkansa pitävyyden lausunnossaan oikeuden edessä lokakuussa 1945: »De må ikke misforstå meg, når jeg taler åpent ut om dette spørsmål. Jeg var fører for et lite folk i et avmektig land, Maktpolitisk var jeg avhengig av Tyskland og Adolf Hitler. Men

idépolitisk anså jeg Hitler som min underordnende og mitt redskap.» — Miten tuomioistuin arvosti valta- ja ateepoliittisen rinnastuksen osoittaa Quislingille langetettu kuolemantuomio. — P. A. K.

ALEXANDER HEARD: *The Costs of Democracy*. The University of North Carolina Press, Chapel Hill 1960. 493 s.

Politiikka tarvitsee rahaa, vallitkoon mikä järjestelmä tahansa. Heard pitää äänestämistä mielenkiintoisimpana, mutta poliittisen rahan' antamista, saamista ja käyttämistä jo toiseksi mielenkiintoisimpana tutkimuskohteenä USA:ssa. Se on myös vaikea tutkittava; edellinen merkittävä teos ilmestyi vuonna 1932. Heard käsittelee vuosien 1952 ja 1956 vaaleja. Käytettävissä on ollut tätä alaa selvittävän senaatin alivaliokunnan arkisto, ja on myös keskusteltu yli 600 poliitikon kanssa. Puolueet saivat suuriakin lahjoituksia, mutta kaikkiaan niitä tuki vuonna 1956 yli 8 milj. henkilöä (9 % Eisenhowerin ja 12 % Stevensonin kannattajista), eikä 'itsekkyyks' ollut lahjoitusten tärkeimpänä motiivina. Heard päätelee, että vastaisuudessa kuluu USA:ssa valittavien virkojen täyttämiseen keskimäärin 100 milj. dollaria vuodessa, presidentinvaalivuosina 200 milj. dollaria. Hän toivoo, että ehdokkaille turvattaisiin yhtäläiset mahdollisuudet mm. kustantamalla heille julkisilla varoilla radion ja television lähetyksia. Seitsemän vuotta valmisteltu tutkimus on tarkkaa työtä ja perustuu ainutlaatuisen lähdeaineistoon. — P. P.

WLADYSLAW W. KULSKI: *Peaceful Coexistence. An Analysis of Soviet Foreign Policy*. Henry Regnery, Chicago 1959. 662 s. (Foundation for Foreign Affairs Series 3.)

Denna studie av den sovjetiska utrikespolitikens mål och medel är uppbyggd med stöd av en omfattande kompilation av citat från sovjetiska källor. En stor del av utrymmet på de drygt 600 sidorna upptas av citat, och bokens största värde ligger i själva verket i dem och i de konkreta upplysningar den lämnar rörande tilldragelser i Sovjetunionens utrikespolitik. Boken behandlar sådana frågor som kommunistisk revolutionsteori, rysk nationalism, olika aspekter av den sovjetiska utrikespolitikens och nationalitetspolitikens principer och deras tillämpning, den sovjetiska politiken gentemot underutvecklade länder samt den internationella kommunistiska rörelsen, men den ger inte någon utförlig sammanhängande historisk översikt. Överhuvud är boken ojämn, många avsnitt behandlas skissartat utan djupare analys, och tonen i kommentarerna är genomgående polemisk. Förhållandet mellan Finland och Sovjetunionen

nen behandlas i vissa avsnitt, men utvecklingen efter andra världskriget har härvid inte gjorts till föremål för närmare studium. — K. T.

J. A. LAPONCE: *The Government of the Fifth Republic. French Political Parties and the Constitution*. University of California Press, Berkeley 1961. 415 s.

Käsitteestä »Viides tasavalta» näyttää tulevan kyltti, jolla on mainosarvoakin vielä uutuuden viehätystä omaavana. Vuosina 1956—1959 Laponce keräsi Ranskassa aineistoa teostaan varten, jonka alkuperäisenä tarkoituksena näyttää olleen käsitellä maan puolueoloja ja niiden perustana olevia ideologioita, koskapa eri puolueiden tähänastisen kehityksen, organisaation, ohjelman, johtajiston ja jäsenistön esittelyyn on käytetty puolet sivuista. Aivan irralliseksi jää sen sijaan uuden valtiosäännön syntyyn johtaneen kehityksen sekä nykyisen valtiokoneiston toiminnan kuvaaminen kirjan johdannossa ja loppuosassa. Se lieneekin tullut teokseen nimenomaan vuoden 1958 tapahtumien innoituksesta. Liitteenä esitetään uuden valtiosäännön ja siihen liittyvien lakien tekstit sekä katsaus aihetta käsittelevään kirjallisuuteen. — Kirjoittaja päätyy toteamukseen, että uuden tasavallan kohtalo on vielä hämärän peitossa, koska Algerian kysymys oli tällöin (1960) yhä täysin ratkaisematta, mutta ennen kaikkea siksi, että uuden järjestelmän toiminta riippuu enemminkin ensimmäisen presidentin henkilöstä kuin valtiosäännön kelpoisuudesta. Gaullistien aseman kestäminen vielä de Gaullen kauden jälkeen hän odottaa riippuvan siitä, pystyykö tämä bonapartistinen puolue luomaan itselleen konservatiivisen ideologian. — M. N.

OLLE NYMAN: *Der westdeutsche Föderalismus. Studien zum Bonner Grundgesetz*. Almqvist & Wiksell, Uppsala 1960. 266 s. (Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala 40.)

Kirjoittajan lähtökohtana on vilkasta keskustelua herättänyt kysymys siitä, onko Länsi-Saksan liittotasavalta todellisuutta vai ko pelkkä fiktio, todella federatiivinen valtio vaiko vain desentralisoitu yhtenäisvaltio. Teoksessa keskitytään tutkimaan kysymystä ensi sijaisesti valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta ja sivummalle jätetään valtiokoneiston toiminta käytännössä runsaan 10 vuoden aikana. Federatiiviselle perustalle rakentuvan liittoneuvoston aseman selvittely liittopäiviin verrattuna saa luonnollisesti oman sijansa.

Vastoin eräiden lakimiesten (esim. Karl Loewensteinin) käsitystä, että Länsi-Saksa on pohjimmaltaan yhtenäisvaltio ja sen osa-

valtiot vain laajalla autonomialla varustetuista itsehallinnollisista alueista, Olle Nyman asettuu varauksetta kirjoittajien enemmistön kannalle viitaten mm. valtiosäännön kohtiin, jotka nimenomaan takaavat tasavallan jakautumisen eri valtioihin ja näille valtioille oman osuutensa lainsäädäntöön. Ratkaisevaa merkitystä hän ei tällöin anna sille, että Bonnin valtiosäännön laatimiseen ryhdyttiin miehitysvaltojen aloitteesta, jotka asettivat juuri liittovaltiomuodon ehdottomaksi edellytykseksi. Nyman puhuu »federalismin renessanssista», vanhan saksalaisen perinteen elvyttämisestä, josta Weimarin tasavalta ja Kolmas valtakunta olivat onnettomia poikkeamia. — M. N.

POLITISCHE FORSCHUNG. *Herausgegeben von Otto Stammer*. Westdeutscher Verlag, Köln und Opladen 1960. 272 s. (Schriften des Instituts für politische Wissenschaft 17.)

Kymmenennen toimintavuotensa kunniaksi on Berliinin vapaan yliopiston politiikan tutkimuksen laitos julkaissut katsauksen politiikan tutkimuksen asemaan kymmenessä maassa: Yhdysvalloissa, Britanniassa, Ranskassa, Italiassa, Espanjassa, Pohjoismaissa ja Saksassa. Otto Stammer on kirjoittanut esipuheen ja katsauksen johtamansa tutkimuslaitoksen kehitykseen ja aikaansaannoksiin. Myös kirjan varsinaisena sisältönä olevien 8 muun artikkelin pääpaino on uudessa, jopa aivan viimeaikaisessa tutkimuksessa. Pohjoismaiden valtiotiedettä esitellään yhtenä kokonaisuutena, mutta kahdessa eri osassa. Professori Jan-Magnus Jansson on kirjoittanut asiantuntemuksella selväpiirteisen artikkelin »Der Staatsapparat als Gegenstand der politischen Wissenschaft in den Nordischen Ländern», ja norjalaiset Stein Rokkan ja Henry Valen ovat laatineet ajankohtaisen katsauksen puolueita, vaaleja ja poliittista käyttäytymistä koskevaan tutkimukseen. Laaja bibliografia täydentää tätä tervetullutta valtiotieteen inventaariota. — P. P.

ERNST L. PRESSEISEN: *Germany and Japan. A Study in Totalitarian Diplomacy 1933—1941*. Martinus Nijhoff, The Hague 1958. 368 s. (International Scholars Forum 12.)

1930-luvun alkuvuosien kansainvälisen politiikan kiinnostavimpia polttopisteitä oli kansallissosialistisen Saksan ja etäisen Japanin lähentyminen toisiaan. Näitä molempia »maailmanpalon uhreja» erotti useat seikat: historialliset, maantieteelliset ja kulttuurielämän eritasoiset perinteet — rotuoavaisuuksista puhumattakaan. Etenkin viimeksimainitun olisi luullut muodostavan ylipääsemättömän esteen rotutietoisien natsieliitin ja Samurain ylvään perillisen kihlaukselle, mutta toisin kävi. Sekä Saksa että Japani

erosivat molemmat vuonna 1933 Kansainliitosta, ja heti sen jälkeen alettiin diplomaattien parketeilla kuiskutella »luopiodien» keskinäisestä kanssakäymisestä ulkomaankaupan intressien ulkopuolellakin.

Laajassa tutkimuksessaan on Stanfordin yliopiston opettaja Ernst L. Presseisen ottanut tarkasteltavakseen tämän kanssakäymisen vuosina 1933—41, joka kuten muistetaan huipentui Kolmen vallan sopimukseen syyskuussa 1940 ja joka jo kaksi vuotta myöhemmin oli menettänyt reaali poliittiset edellytyksensä. Presseisen osoittaa kirjassaan, ettei kanssakäyminen, josta siis huhuiltiin jo 1933, päässyt kunnolla käyntiin ennen kuin seuraavana vuonna, jolloin kosketuksen hedelmänä oli ns. Antikominternsopimus. Presseisen tähdentää edelleen miten hitaasti ja vain vaivoin Saksan ja Japanin välinen »sovinnaavioliitto» (marriage of convenience) saatiin solmituksi ja miten molempia osapuolia hallitsi voimakas epäluulo toista kohtaan ynnä tietoinen pyrkimys saada toinen »poimimaan kastanjat tulesta». Diplomaattien tarkastelun kannalta avioliitto ajautui lopullisesti karille Pearl Harborin yllätyshyökkäyksen yhteydessä.

Mitään olennaisesti uutta ei Presseisen tutkimus tuo jo tunnettuun, mutta se on varsin huolellisesti koottu ja erittäin yksityiskohtainen tutkimus, joka kokonaisuutena tarjoaa luotettavan sekä seikkaperäisen selvityksen Saksan ja Japanin suhteista toisen maailmansodan aattovuosina. Lähdekirjallisuuden luettelo lienee kiitettävän täydellinen. — P. A. K.

RICHARD A. WEBSTER: *The Cross and The Fasces*, Christian Democracy and Fascism in Italy. Stanford University Press, Stanford, California 1960. 229 s.

Poliittisten aatteiden klassillinen ongelma kirkon ja valtion välisestä suhteesta kokee nykyisessä valtio-opin tutkimuksessa renessanssinsa ja voi sanoa, hedelmällisen ja eteenpäin vievän renessanssin. Katolisten liikkeiden poliittis-sosiaalisia ilmentymiä koskevissa tutkimuksissa Websterin teos on ensimmäinen englanninkielinen kokonaisuutensa pyrkivä esitys Italian katolis-sosiaalisen liikkeen taustasta ja kehityksestä voimakkaaksi kristillis-demokraattiseksi poliittiseksi puolueeksi. Teos tarjoaa tästä spesifisestä aiheesta runsaasti tosiasiatietoja, sen ensimmäinen osa rakentuu keskeisesti historiantutkimuksen tuloksiin. Vaikka tekijä ei sanokaan suoranaisesti koskettelevansa valtion ja kirkon välistä suhdetta yleensä joutuu hän katolisen liikkeen historian yhteydessä tekemään myös yleisiä huomioita. Kirkon ja fasismin välisen suhteen selvittely tarjoaa myös ideologiaan kannalta kiintoisia huomioita. — O. A. B.